Sitra / Jouni Backman, Liisa Hyssälä

Esitys määrärahan varaamiseksi Kirjastoista kansanvallan foorumeita -toimintamallin skaalaamiseen ja vakiinnuttamiseen

Esitämme, että eduskunta päättäisi varata vuoden 2021 valtion tulo- ja menoarvioon 1 000 000 euron määrärahan Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hankkeen skaalaamiseksi ja vakiinnuttamiseksi yleiseksi toimintamalliksi mahdollisimman laajasti Suomen kirjastoihin.

Tausta

Eduskunnan puhemiehistö esitti 21.01.2020 toiveen kirjastojen roolin vahvistamisesta poliitikkojen ja kansalaisten tapaamispaikkana, minkä taustalla oli positiivisia kokemuksia vuoden 2019 hallitusohjelman kirjastokiertueesta. Puhemiehistön koolle kutsumassa eri tahojen yhteiskokouksessa ideoitiin vuorovaikutuksellisia demokratiapisteitä, jotka olisivat kansanedustajien, europarlamentaarikkojen sekä kunnallisten luottamushenkilöiden käytössä. Päättäjien ja kansalaisten kehittyvän dialogin myötä luottamus edustukselliseen demokratiaan vahvistuisi sekä kunnallisella, alueellisella, valtiollisella että EU-tasolla.

Sitra käynnisti Kirjastoista kansanvallan foorumeita-toimintamallin kokeiluprosessin keväällä 2020 yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa ja fasilitoi kokeiluja 30.06.2021 asti. Toimintamallin tarkoitus on luoda nykyistä parempi yhteys kansalaisten ja päättäjien välille, mikä osaltaan vahvistaa suomalaista kansanvaltaista päätöksentekoa. Perustuslain mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Kokeiltavana oleva toimintamalli tukee tätä tehtävää.

Poliittista keskustelua ja poliitikkojen vierailuja julkisissa tiloissa on viime aikoina rajattu – luonteville kansalaisten ja poliitikkojen kohtaamispaikoille on selvä tarve. Kirjasto turvallisena ja julkisena tilana on matalan kynnyksen foorumi mm. kansanedustajalle käydä avointa, poliittista keskustelua kansalaisten kanssa. Kirjastolain mukaan (6 §) yleisen kirjaston tehtävänä on edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista vuoropuhelua. Lain (2 §) tavoitteena on edistää aktiivista kansalaisuutta, demokratiaa ja sananvapautta.

Määrärahan käyttötarkoitus

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra rahoittaa ja fasilitoi Kirjastoista kansanvallan foorumeita -kokeiluhanketta 30.06.2021 asti. Jotta Kirjastoista kansanvallan foorumeita -toimintamalli saadaan skaalattua ja vakiinnutettua mahdollisimman laajasti kaikkiin Suomen kirjastoihin (joita yhteensä 730), esitämme vuoden 2021 valtion tulo- ja menoarvioon varattavaksi 1 000 000 euroa toimintamallin skaalaamiseksi ja vakiinnuttamiseksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on jo esittänyt täydentävään budjettiesitykseen 1 000 000 euron määrärahan toimintamallin käynnistämiseen (07/2021-12/2021). Nyt esittämämme määräraha on tämän lisäksi tarvittava vakiinnuttamisen edellyttämä resurssointi.

Toimintamallin johtamisen ja kehittämisen vastuun siirtymisestä Kuntaliittoon on käyty hyvin rakentavia keskusteluja, mutta päätösprosessi on vielä kesken.

Tavoitteena on käynnistämisvaiheen jälkeen jatkaa toimintaa pysyvällä valtion budjettirahoituksella suomalaisen demokratian, osallisuuden, osallistumisen ja vuorovaikutuksen vahvistamiseksi kirjastokentällä 01/2022 eteenpäin.

<u>Opetus- ja kulttuuriministeriön täydentävä budjettiesitys 1 000 000 euroa toimintamallin käynnistämiseen:</u>

- Toimintamallin johto- ja kehitysyksikön perustaminen (todennäköisesti Kuntaliitossa) 250 000 €
- 3 htv henkilöresurssit (sis. työnantajakulut)
- Työskentelytilat, koneet ja laitteet
- Matkakulut

- Koulutus ja materiaalit 500 000 €
- Suomen kirjastojen henkilökunnan perehdytys toimintamalliin

- Kirjastojen fasiliteetit 250 000 €
- Fasiliteettien luominen kansanvallan foorumeille kirjastoissa

<u>Esittämämme 1 000 000 euroa toimintamallin skaalaamisen ja vakiinnuttamiseen:</u>

- Sisällöntuotanto ja fasilitoiminen 500 000 €
- Konseptien jalkauttaminen ja käytännön toteuttaminen kirjastoissa

- Viestintä 300 000 €
- Tilaisuuksista tiedottaminen, sosiaalinen- ja printtimedia, radio ja tv, brändin vakiinnuttaminen

- Laiteresurssit 200 000 €
- Virtuaaliosallistumisen ja -tilaisuuksien tuki, striimauspalvelut

Kokeiluhankkeen nykytilanne

Kirjastoista kansanvallan foorumeita -hankkeen kokeiluvaiheessa ovat mukana Oulun, Turun, Pietarsaaren, Mäntyharjun, Imatran ja Inarin pääkirjastot. Hankkeen kokeiluaikana (30.06.2021 asti) pilottikirjastot suunnittelevat, kehittävät ja toteuttavat konseptit. Kokeiluaikana kehitetään ja hiotaan konsepteista pysyvä toimintamalli skaalattavaksi kirjastoihin ympäri Suomen. Hankkeen kehittämis- ja seurantaryhmätyössä ovat aktiivisesti mukana eduskunnan kirjasto, eduskunnan kansalaisviestintä, opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, ulkoministeriö, Euroopan parlamentin Suomen-toimisto sekä Euroopan komission Suomen-edustusto.